

Morgendagens produkter av dagens avfall

Norsk næringslivs syn på bruk av gjenvunnet
materiale i vareproduksjon

REvise

August 2023

Innhold

<u>Introduksjon</u>	<u>3</u>
<u>Gjennomføring av undersøkelsen</u>	<u>4</u>
<u>Datainnsamling</u>	<u>4</u>
<u>Begrensninger</u>	<u>4</u>
<u>Bakgrunn</u>	<u>5</u>
<u>Om respondentene i spørreskjemaet</u>	<u>5</u>
<u>Bruk av gjenvunnede materialer i dag</u>	<u>5</u>
<u>Analyse av fire hovedtemaer</u>	<u>6</u>
<u>Hovedfunn</u>	<u>7</u>
<u>Dagens tilbud av produkter produsert med gjenvunnet materiale</u>	<u>8</u>
<u>Kundenes etterspørsel etter produkter med gjenvunnet materiale</u>	<u>12</u>
<u>Utfordringer med produkter med gjenvunnet materiale</u>	<u>16</u>
<u>Politiske virkemidler for å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale</u>	<u>22</u>
<u>Veien videre</u>	<u>28</u>

Introduksjon

Omtrent halvparten av klimagassutslippene og over 90 prosent av tapet av biologisk mangfold skyldes ressursutvinning og prosessering¹. Å oppnå en mer sirkulær økonomi som reduserer bruken av nye ressurser har derfor høy prioritet.

EU tar dette svært alvorlig og introduserer kontinuerlig ny lovgivning og retningslinjer for å implementere sin "Circular Action Plan". Norge følger med, og norske myndigheter har definert et mål om å være en foregangsnaasjon innen sirkulærøkonomi².

Målet med å oppnå en mer sirkulær økonomi er ikke bare et fokus blant myndighetene. En undersøkelse viser at 2 millioner nordmenn ønsker å kjøpe produkter som er produsert med gjenvunnet materiale³. Undersøkelsen antyder at det er et gap mellom kundenes etterspørsel etter produkter med gjenvunnet materiale og dagens tilbud.

Målet med denne rapporten er å lære mer om gapet mellom kundenes etterspørsel og dagens tilbud av produkter med gjenvunnet materiale. Ved hjelp av et spørreskjema sendt til bedrifter, og flere dybdeintervjuer med personer i relevante stillinger i norsk næringsliv, har denne rapporten som formål å beskrive næringslivets syn på:

- dagens utvalg av produkter produsert med gjenvunnet materiale.
- kunders etterspørsel etter produkter som inneholder gjenvunnet materiale.
- utfordringer med å tilby produkter med gjenvunnet materiale.
- tiltak politikere og myndigheter kan gjøre for å støtte næringslivet i deres videre arbeid med å tilby produkter produsert med gjenvunnet materiale.

Omfanget av rapporten

Hovedtemaet for denne rapporten er produkter produsert med gjenvunnet materiale, og spesielt næringslivets arbeid med slike produkter. Et velfungerende marked er et viktig element for å oppnå en sirkulær økonomi, men dette er likevel ikke alene tilstrekkelig for å nå målene om økt bruk av gjenvunnede materialer i produksjon.

Reduksjon i forbruk, gjenbruk, produktdesign for lang levetid, reparasjon og resirkulering er også av stor betydning for å lykkes med sirkulærøkonomi. Disse temaene er ikke omfattet i denne rapporten.

Om REvise

REvise er Norsk Gjenvinnings rådgivningsfirma, og tilbyr rådgivningstjenester innen avfallshåndtering, sirkulære forretningsmodeller og bærekraft.

For spørsmål knyttet til rapporten, ta kontakt med REvise AS.

kontakt@revise.no

www.revise.no

1) UN Environmental program (2019), Global Resource Outlook, www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook

2) Norges Nasjonal Strategi for ein grønn, sirkulær økonomi (2021), <https://www.regjeringen.no/contentassets/f6c799ac7c474e5b8f561d1e72d474da/t-1573n.pdf>

3) Stena Recycling (2022), The Circular Voice, www.stenarecycling.com/globalassets/documents/circular-economy/circular-voice-stena-recycling-en-final.pdf

Gjennomføring av undersøkelsen

Datainnsamling: Spørreskjemaer og dybdeintervjuer

Funnene i rapporten er innhendet ved hjelp av en kombinasjon av et spørreskjema, samt dybdeintervjuer med enkelte nøkkelinformanter. Spørreskjemaene ble gjennomført i juni 2023. I tillegg til spørreskjemaene ble det gjennomført syv intervjuer med personer i sentrale stillinger i et utvalg store norske bedrifter, slik som produktutviklere og bærekraftsansvarlige. Det er ikke fullstendig overlapp mellom respondentene i spørreundersøkelsen og i dybdeintervjuene.

Tallmaterialet som vises til i rapporten gjennom tekst og figurer er innhentet via spørreundersøkelsen. Dybdeintervjuene er benyttet til å gi kvalitativ innsikt.

Begrensninger

Formålet med undersøkelsen er å belyse næringslivets perspektiv på inkludering av gjenvunnet materiale i deres produkter. Det er viktig å påpeke at denne rapporten alene ikke gir en fullstendig representasjon av næringslivets oppfattelse, men viser en tydelig retning. Rapporten utgjør verdifull tilleggsinformasjon til andre perspektiver, for eksempel forbrukerperspektivet som finnes i andre rapporter.

Denne rapporten legger stor vekt på plast og tekstil, mens materialer som metal, glass, aluminium og papir får mindre oppmerksomhet. De sistnevnte materialtypene har allerede vært gjenvunnet i mange tiår, og har høye gjenvinningsrater, hovedsakelig på grunn av økonomiske hensyn (se appendiks).

De mer utfordrende materialene som plast og tekstil er per i dag mindre lønnsomme å tilby som gjenvunnet materiale, og får derfor mye oppmerksomhet både fra næringslivet og myndighetene. Det er årsaken til at disse materialene er sterk representert i denne rapporten.

De innsamlede dataene i denne undersøkelsen er basert på tolv bedrifter. Selv om antallet i seg selv er relativt begrenset, er det likevel nok til å gi kvalitativ innsikt i norsk næringslivs tilnærming til bruk av gjenvunnede materialer i sin vareproduksjon, ettersom flere av de deltakende selskapene representerer en stor markedsdel av bransjen sin. Det bør imidlertid påpekes at den begrensede utvalgsstørrelsen ikke tillater en fullstendig og grundig representasjon av hver enkelt bransje.

Deltakere i dybdeintervju

Daniel Bondeson
Martin Holm / Louise Aagaard Jensen
Tom Erik Mikkelsen
Yngvill Ofstad
Ida Oppen
Didrik Rosseid Breivik
Camilla Skjelsbæk Gramstad

Selskap og stilling

Orkla Health/Jordan, Fagspesialist & Senior Produktutvikler
Letbek, Produktutvikler / Material Specialist
Norsk Gjenvinning, Salgssjef Plast
Bergans, Bærekraftsansvarlig
Norsk Industri Designindustrien og Teko, Fagsjef Bærekraft og Kvalitet
Jernia, Leder for Konsept og Kategori
Elkjøp Nordic, Head of Sustainability

Bakgrunn

Om respondentene i spørreskjemaet

Spørreskjemaet ble besvart av tolv ledende norske selskaper innen bygg-, elektronikk-, dagligvare-, tekstil- og jernvarebransjen. Representantene fra selskapene vi gjennomførte dybdeintervjuer med er primært ansatt som bærekraftsansvarlige, hvor noen også er involvert i produktutvikling.

De deltagende bedriftene i undersøkelsen er hovedsakelig store selskaper med mange ansatte, høy omsetning og en betydelig markedsandel innenfor sine respektive bransjer. Av de tolv respondentene, har åtte av selskapene over 1 000 ansatte, og ti av selskapene har en årlig omsetning på over 1 milliard kroner.

67%

av selskapene har over 1 000 ansatte

83%

av respondentene har en omsetning på over 1 mrd. NOK

Blant selskapene som deltok i undersøkelsen er det både produsenter og leverandører av egne varer og tjenester, samt selskaper som distribuerer og selger produkter og tjenester fra andre. I tillegg utgjør en gruppe av respondentene selskaper som både produserer og distribuerer egne varer og tjenester.

Bruk av gjenvunne materialer i dag

Gjenvinningsbransjen og de tilknyttede sirkulære verdikjedene er i rask utvikling og endring. I tillegg til materialene som tradisjonelt har blitt gjenvunnet, slik som aluminium, papir og glass, oppstår det raskt ny teknologi og nye markeder for gjenvinning av materialer som plast, trevirke og tekstiler.

Disse gjenvunne materialene finner nå veien inn i en rekke nye produkter. I dag kan vi finne dem blant annet i vannflasker, klær, tannbørster, klokker, biler, tepper, sykkeldeler og møbler.

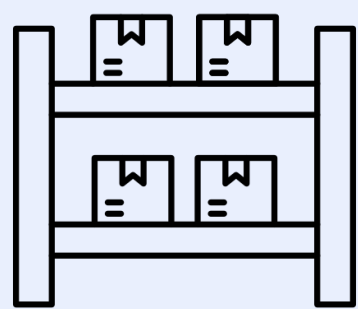
Store selskaper har satt seg betydelige ambisjoner og forpliktelser for overgangen fra jomfruelig til gjenvunnet materiale i sin produksjon. Adidas slår fast at 96 prosent av polyestere de bruker er gjenvunnet. Coca-Cola hevder at alle flasker de produserer i Norge er laget av resirkulert plast. IKEA har som mål å utelukkende bruke fornybare eller gjenvunne materialer i sin produksjon innen 2030.

Men det er ikke bare de store selskapene som driver endringen. Det kommer også stadig en rekke nye bedrifter med innovative produkter og forretningsmodeller basert på gjenvunnet materiale.

I parallell ser vi betydelige endringer på den politiske arenaen. EU har lansert og arbeider med flere lovreguleringer og retningslinjer for å stimulere det europeiske markedet til å bli mer sirkulært. Dette innebærer for eksempel nye krav til avfallssortering, og inkluderer minstekrav til bruk av gjenvunnet materiale i produksjon av flere produktkategorier.

Analyse gjennom fire hovedtemaer

I hoveddelen av rapporten presenterer vi resultatene fra spørreskjemaet og dybdeintervjuene. Analysedelen omfatter fire hovedtemaer, som vist under.

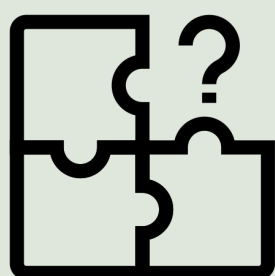
Dagens tilbud

Rapporten kartlegger hvordan dagens tilbud av produkter produsert med gjenvunnet materiale ser ut. Denne delen viser blant annet andelen gjenvunnet materiale brukt i produkter som tilbys av bedriftene, og presenterer eksempler på produkter med gjenvunnet materiale.

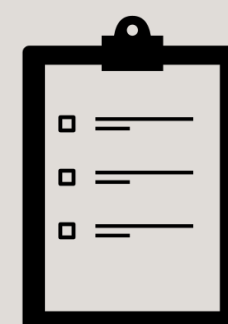
Kundenes etterspørsel

Her beskrives næringslivets opplevelse av kundenes etterspørsel etter produkter som inneholder gjenvunnet materiale. Den beskriver bedriftenes oppfattelse av kundenes tilbakemeldinger, samt betalingsvilligheten for produkter produsert med gjenvunnet materiale.

Utfordringer

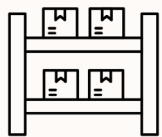
Neste del beskriver utfordringene næringslivet møter i arbeidet med å inkludere mer gjenvunnede materialer i sin produksjon. Utfordringer knyttet til tilgang, kvalitet og lønnsomhet blir diskutert.

Politiske virkemidler

Den siste delen av analysen omhandler det politiske bildet og bidrag fra myndigheter. Vi presenterer næringslivets perspektiv på krav og retningslinjer som potensielt kan bidra til å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale.

Hovedfunn

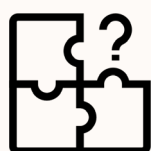
Dagens tilbud av produkter produsert med gjenvunnet materiale

- Ulike bransjer har tatt produkter produsert med gjenvunnet materiale inn i sitt varetilbud. Flere og flere næringsaktører har fastsatte mål og jobber aktivt for å øke tilgjengeligheten av produkter med gjenvunnet materiale.
- Likevel er tilbudet begrenset og flertallet av produktene består fremdeles av jomfruelig materiale. Produktene med gjenvunnet materiale er ofte kun delvis produsert med gjenvunnet materiale.
- Det er betydelige forskjeller mellom bransjer og produktkategorier. I noen bransjer er bruk av gjenvunnet materiale vanlig, mens i andre bransjer er det mindre vanlig.

Kundenes etterspørsel etter produkter som inneholder gjenvunnet materiale

- 75% av respondentene oppgir at de mottar positive tilbakemeldinger fra kunder når de tilbyr produkter produsert med gjenvunnet materiale.
- Kundene som kjøper slike produkter kan grovt sett deles inn i to grupper. Flertallet kjøper produkter med gjenvunnet materiale kun dersom pris og kvalitet tilsvarer alternativet. Den andre gruppen verdsetter bærekraftsperspektivet tilstrekkelig til at de er villig til å betale mer for produkter produsert med gjenvunnet materiale.
- I tillegg er utvikling i lovverk en viktig driver for etterspørsel, og særlig lovkrav fra EU spiller en betydelig rolle.

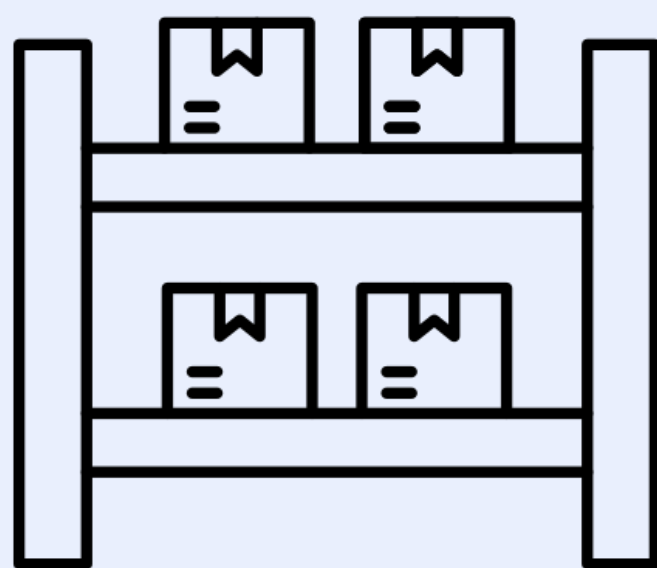
Utfordringer knyttet til produkter produsert med gjenvunnet materiale

- Begrenset og ustabil tilgjengelighet av gjenvunnet materiale er en utfordring for de fleste bedrifter. 58 prosent av respondentene opplever at tilgangen på gjenvunnet materiale ikke er tilstrekkelig for å dekke deres behov.
- I noen tilfeller kan bruk av gjenvunnet materiale ha ulemper knyttet til kvalitet, spesielt når det gjelder materialenes styrke, farge og sikkerhet.
- 67 prosent av respondentene oppgir at det ikke er lønnsomt å produsere varer med gjenvunnede materialer ettersom slikt materiale er dyrere enn jomfruelig, samt at kunder ikke har tilstrekkelig betalingsvilje.

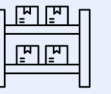

Politiske virkemidler for å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale

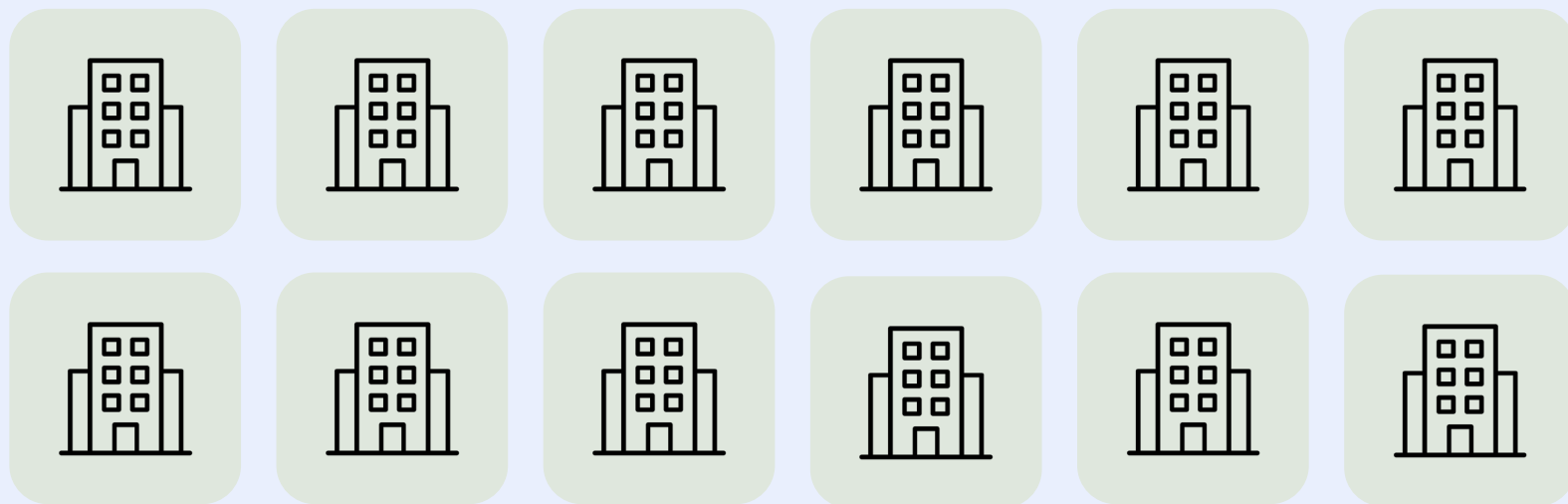
- 92 prosent av respondentene opplever at norske politikere og myndigheter ikke gir tilstrekkelig støtte til arbeidet med å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale.
- Samtidig er næringslivet positive til EU-lovgivningen innen sirkulærøkonomi.
- Blant de mulige støttetiltakene oppleves det størst behov for økonomiske insentiver.
- Det er også et betydelig behov for mer samarbeid mellom offentlige institusjoner og næringslivet, samt at det bør settes minimumskrav til materialbruk i produktdesign.

Dagens tilbud av produkter produsert med gjenvunnet materiale

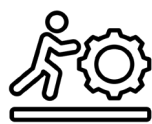
Alle 12 bedriftene som besvarte spørreundersøkelsen oppgir at de tilbyr produkter med gjenvunnet materiale i ulik grad

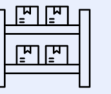
Disse 12 selskapene oppgir også at de...

... har fastsatt mål eller retningslinjer for å øke bruken av gjenvunnede materialer i deres vareutvalg

... arbeider aktivt for å øke vareutvalget av produkter produsert med gjenvunnede materialer

Andelen av gjenvunnet materiale benyttet i dagens tilbud av produkter er begrenset

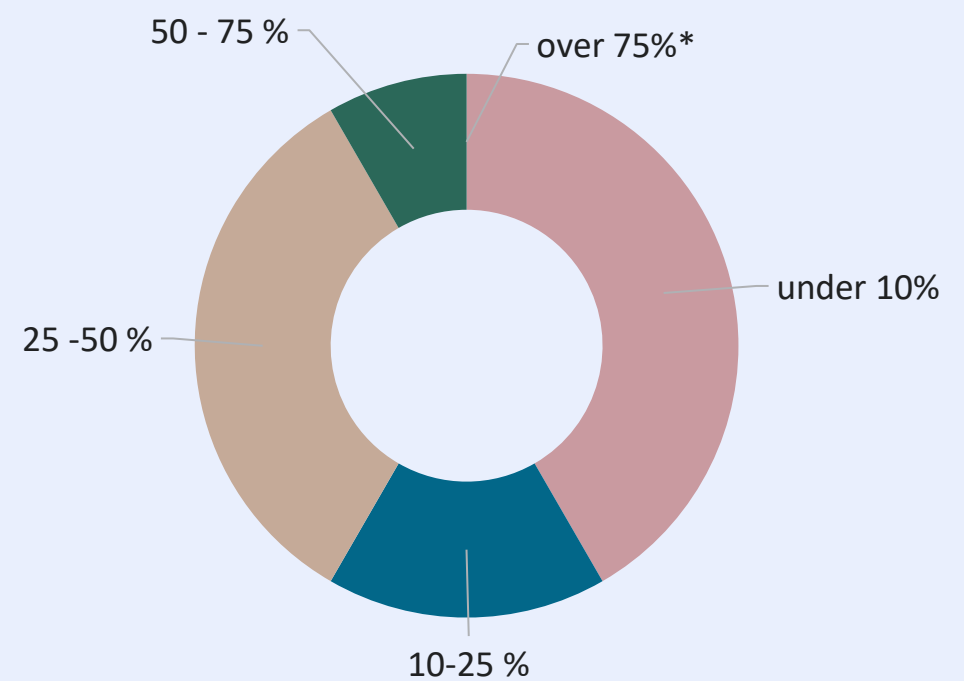
Som vist på forrige side oppgir samtlige respondenter at de benytter gjenvunnet materiale i sin vareproduksjon. Det fremkommer at bruk av gjenvunnede materialer ikke bare er en ambisjon, men at det norske næringslivet tar det på alvor og har tatt grep for å øke bruken av gjenvunnede materialer.

Det finnes per i dag ingen sentral oversikt med klare tall på hvor stort markedet for produkter med gjenvunnet materiale er. Undersøkelsen vår gir imidlertid nyttig innsikt i dette.

I henhold til spørreskjemaet oppgir 42 prosent av bedriftene at under 10 prosent av deres vareutvalg består av varer produsert med gjenvunnet materiale (Figur 1). Andelen av bedrifters vareutvalg som er laget helt eller delvis av gjenvunnet materiale varierer, og avhenger blant annet av hvilke materialtyper de produserer varer med, samt hvilke typer produkter vareutvalget ellers består av.

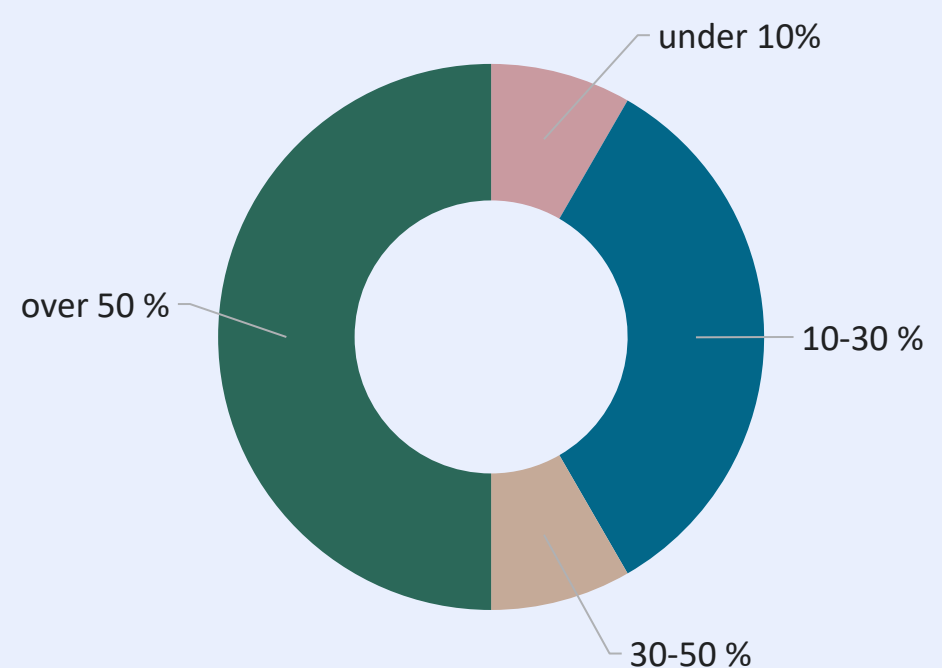
For eksempel har gjerne selskapene som produserer egne varer større handlingsrom til å påvirke materialbruken, enn selskaper som distribuerer og selger produkter fra andre produsenter. I dybdeintervju med Orkla Health Care/Jordan oppgir de at i sitt utvalg av tannbørster består en stor andel av produktene gjenvunnet materiale. Flere av tannbørstene er produsert med 80 prosent eller mer resirkulert plast.

Videre ser vi at felles for selskapene som benytter gjenvunnet materiale i sin produksjon er flere av produktene med laget av en blanding av jomfruelige og gjenvunnet materiale. Respondentene fordeler seg likt mellom de som benytter over 50 prosent og under 50 prosent gjenvunnet materiale i produktene sine (Figur 2).

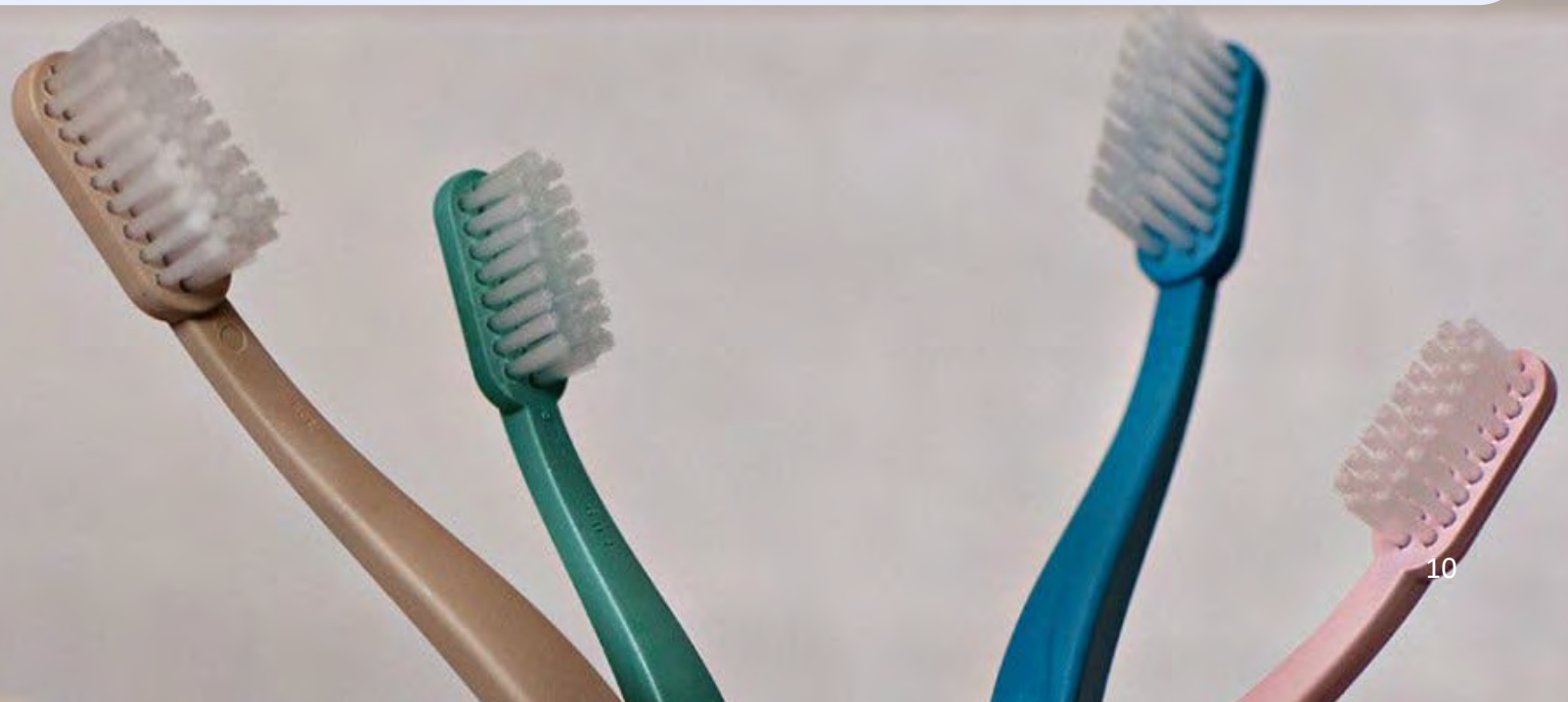
Figur 1: Andel av vareutvalg som er produkter med gjenvunnet materiale

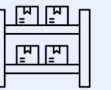
Respondentene oppga hvor stor andel av deres totale vareutvalg som i dag inneholder gjenvunnet materialer. 92% av respondentene oppgir at opptil 50% av vareutvalget deres inneholder produkter med gjenvunnet materiale.

Figur 2: Mengden gjenvunnet materiale benyttet i produktene

Respondentene oppga omtrent hvor mye gjenvunnet materiale de brukte i gjennomsnitt i deres produkter med gjenvunnet materiale.

Det er vesentlige forskjeller mellom bransjer, materialtyper og produktkategorier

Friluftslivs- og yttertøybransjen er et eksempel på en bransje som har kommet relativt langt med bruken av gjenvunnet materiale. I noen tilfeller har bruken av gjenvunnede materialer blitt så utbredt at bedrifter tester nye måter å tiltrekke seg kunder på, for eksempel ved å tilby serviceavtale for reparasjon knyttet til produktene.

"I dag må en gjøre litt mer for å skille seg ut, fordi alle har gjenvunnede materialer i produktene sine"

- Yngvill Ofstad, Bærekraftsansvarlig i Bergans

I elektronikkbransjen er det mye fokus på reparasjon, levetid, og resirkulering av gammel elektronikk, men noe mindre på bruk av gjenvunnet materiale. Det er noen produsenter som jobber med å inkludere gjenvunnet materiale i sin produksjon, men det er relativt lite fokus på dette på tvers av bransjen.

"Mitt inntrykk er at bruk av gjenvunnet materiale er noe mindre prioritert – men dette vil nok øke fremover."

- Camilla Skjelsbæk Gramstad, Head of Sustainability i Elkjøp Nordic

Didrik Rosseid Breivik, Leder for Konsept og Kategori i Jernia, forklarer at de har kommet ganske langt med kategorien 'kok & stek' (gryter og stekepanner). Han innrømmer imidlertid at de har en lang vei å gå når det gjelder å kartlegge og øke andelen gjenvunnet materiale benyttet i andre kategorier.

Eksempelene som er beskrevet på høyre side viser at bedrifter er avhengige av god tilgjengelighet på gjenvunnet materiale for å kunne inkludere det i sin produksjon. Utvikling og produksjon av både Jernias Varde-serie og Bergans Stranda-serie er et resultat av sterkt engasjement og hardt arbeid, men ble muliggjort grunnet et relativt godt og stabilt tilbud av henholdsvis resirkulert PET, dun og stål.

Det er stor variasjon i hvor enkelt det er å ta i bruk de ulike materialene. Noen materialtyper er både rimelig og tilgjengelige i tilstrekkelige mengder. Mens andre materialer har høy pris, et ustabil tilbud eller for lav kvalitet.

Skiklær med gjenvunnet dun og polyester

Denne jakken er del av Bergans Stranda-kolleksjon. Serien er fremstilt av polyester laget av 100 prosent resirkulert PET (rPET), 100 prosent gjenvunnet dun, samt at den inneholder en rekke resirkulerte mindre komponenter. Dunen kommer fra RE:DOWN-initiativet, som bruker gjenvunnet dun fra brukte klær og sengetøy.

Kjøkkenutstyr med gjenvunnet stål

Varde-serien fra Jernia er et annen eksempel på en produktserie som bruker gjenvunnede materialer. Serien inneholder stekepanner, gryter og kjøkkenredskaper. Produktserien er et resultat av en analyse med formål om å identifisere hovedkilden til utslipp innenfor kjøkkenkategorien. Utvinning og behandling av nye materialer står for 76 prosent av klimagassutslippene i denne kategorien. Derfor er produktene i Varde-serien laget av 90 prosent gjenvunnet stål.

**Kundenes etterspørsel etter produkter som inneholder
gjenvunnet materiale**

Det er stor utvikling i markedet for produkter produsert med gjenvunnet materiale

Det kommer stadig flere produkter med gjenvunnet materiale på markedet, og det er en naturlig antakelse at bedrifter ikke ville økt tilbudet av produkter som ikke ble solgt. Likevel viser resultatene fra spørreskjemaet at 25 prosent av de deltagende bedriftene er uenig med utsagnet «vi ser en økning i salg av produkter med gjenvunnet materiale». 42 prosent svarer nøytralt og 25 prosent opplever en økning i salget av produkter med gjenvunnet materiale (se Figur 3). Gjennom dybdeintervjuer ble svarene noe mer nyansert, og det kom det frem noe mer optimistiske tendenser:

"Omsetningen og salgsvolumet av produkter med gjenvunnet materiale øker år for år"

- Didrik Rosseid Breivik, leder Konsept og Kategori i Jernia

For eksempel merker Jernia at omsetningen og salgsvolumet av produkter med gjenvunnet materiale øker innenfor spesifikke kategorier. Også Jordan (Orkla Health) opplever en økning. I 2018 lanserte selskapet sin første tannbørste med gjenvunnet plast, og i dag produseres majoriteten av Jordans tannbørster med minst en andel gjenvunnet materiale.

Letbek, et dansk selskap som arbeider med resirkulering av plast, har opplevd store endringer i markedet de siste årene. Martin Holm, Produktutvikler i Letbek, sier at de har vært involvert i plastresirkulering helt siden dag én, for 50 år siden. Han gjengir deres opplevelse om at det i begynnelsen kun var byggebransjen som ønsket å benytte gjenvunnet plast som et rimeligere alternativ. I dag derimot produserer Letbek produkter av gjenvunnet plast for mange ulike industrier, inkludert den danske designmøbelindustrien.

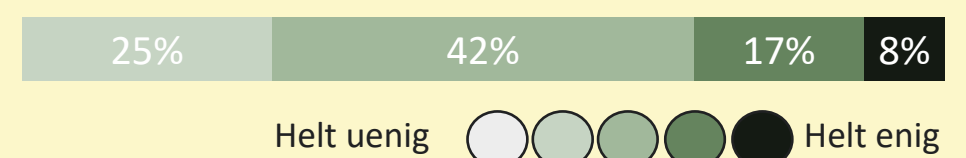
"Antall leverandører som tilbyr gjenvunnede materialer har eksplodert de siste fem årene"

- Martin Holm, Produktutvikler i Letbek

Figur 3. Økning i salg av produkter med gjenvunnet materiale

Figuren under viser hvorvidt respondentene er enige i følgende utsagn: 'Vi ser en økning i salg av produkter med gjenvunnet materiale.'

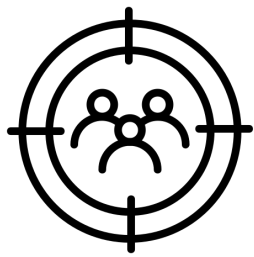
Merk at ingen av respondentene var «helt uenig» i utsagnet. Én respondent svarte «vet ikke».

Kun et fåtall av kundene er villige til å betale mer for produkter som inneholder gjenvunnet materiale

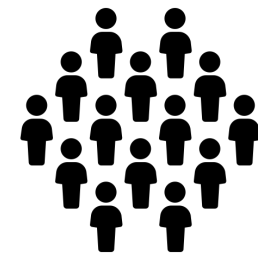
Antallet produkter med gjenvunnet materiale som blir satt på markedet og solgt, har økt de siste årene. Fra dybdeintervjuene kommer det frem at kjøpere av slike produkter gjerne kan deles i to grupper: En mindre gruppe som er villig å betale mer for produkter med gjenvunnet materiale, samt en større gruppe som kjøper produktene dersom de er like på pris og kvalitet som alternativet med jomfruelig materiale.

En mindre gruppe kunder er villig å betale mer for produkter med gjenvunnet materiale

Det finnes en liten gruppe kunder som virkelig prioriterer bærekraft. Figur 4 viser at de fleste selskaper ikke, eller i liten grad opplever at kundene er villige til å betale en høyere pris for produkter med gjenvunnet materiale.

Denne kundegruppen kommer også til syne i Stena Recycling sin rapport om forbrukerholdninger til produkter med gjenvunnet materiale¹. Deres rapport viser at 15 prosent av norske forbrukere er villige til å betale mer for produkter med gjenvunnet materiale.

Flertallet av kunder prioriterer pris og kvalitet, og ser bærekraft og bruk av gjenvunnet materiale som en vesentlig bonus

For det store flertallet er imidlertid kvalitet, funksjonalitet og pris viktigere enn bærekraft. Respondentene i undersøkelsen vår sier at de i stor grad får positive tilbakemeldinger fra kunder når de tilbyr produkter som inneholder gjenvunnet materiale, men at de opplever lav betalingsvillighet (se Figur 4).

Om produsenter ønsker å nå det store flertallet kunder, må produktene være konkurransedyktig på pris. Når forbrukere står mellom to produkter til samme pris, vil de gjerne velge det mest bærekraftige. Denne gruppen overlapper trolig med de to millionene norske forbrukere som, ifølge Stena's rapport, ønsker bærekraftige produkter.

Figur 4. Tilbakemeldinger og villighet til å betale mer

Figuren viser hvorvidt respondentene er enige i følgende utsagn:

'Vi mottar positive tilbakemeldinger på vårt tilbud av produkter som inneholder resirkulerte materialer'

'Vi opplever at kundene er villige til å betale en høyere pris for produkter som inneholder resirkulerte materialer'

Helt uenig ○ ○ ○ ● Helt enig

1) Stena Recycling (2022), The Circular Voice, www.stenarecycling.com/globalassets/documents/circular-economy/circular-voice-stena-recycling-en-final.pdf

Gjenvunnede materialer i produkter er en positiv tilleggsfaktor for mange i dag, men blir snart det eneste alternativet

Når vi diskuterer motivasjonen til bedrifter for å benytte gjenvunnede materialer i sin vareproduksjon, er det ikke bare etterspørsel fra kunder som er viktig. Bedriftene ser fremover og forutser endringer. Ny lovgivning skiller seg ut som en sterk pådriver for selskaper når det gjelder produktdesign, materialbruk og andre bærekraftige tilpasninger. Spesielt ser den kommende lovgivningen fra EU allerede ut til å ha en betydelig innvirkning på bedriftenes valg.

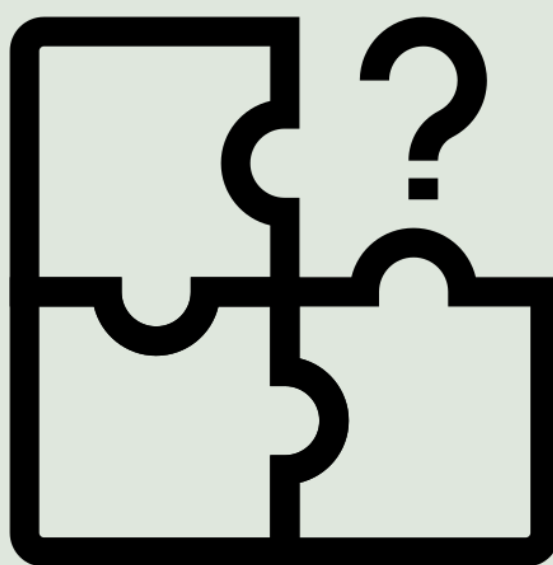
Yngvill Ofstad, Bærekraftsansvarlig i Bergans, har over 15 års erfaring med bærekraftsarbeid og bekrefter at kommende reguleringer virkelig kan få selskapene til å handle.

EUs strategi for bærekraftige tekstiler for eksempel gjelder for hele markedet og forventes å skape betydelige endringer. Strategien nevner blant annet vedtakelsen av minstekrav for bruk av gjenvunnet materiale i produkter. Når tekstilprodusenter er klar over slike reguleringer, må de ta affære. Dersom de ikke følger med i utviklingen, vil de møte på store problemer.

Les mer om kommende EU-reguleringer i Boks 3, på side 25.

"Det er en stor hjelp når en kan si at det kommer et regelverk fra EU, at det kommer krav. Da er ledelsen på og sier: Ok, la oss sette ned en arbeidsgruppe"

- Yngvill Ofstad, Bærekraftsansvarlig i Bergans

Utfordringer med å produsere produkter med gjenvunnet materiale

Flere næringsaktører opplever utilstrekkelig tilgang på gjenvunne materialer

Respondentene oppgir at de stort sett opplever tre hovedutfordringer i arbeidet med gjenvunnet materiale; tilgang, kvalitet og lønnsomhet. Nesten alle respondentene oppgir disse utfordringene som hindringer for økt bruk av gjenvunnet materiale. Ulike bransjer opplever ulike typer utfordringer, ofte basert på hvilke materialtyper produktene deres er laget av.

Ustabilitet og begrenset tilgjengelighet gjør noen gjenvunne materialer upålitelige og ugunstige

Antallet leverandører av gjenvunnet materiale, samt volumet av tilgjengelig gjenvunnet materiale har økt de siste årene. I tillegg har det kommet nye strømmer av gjenvunnet materiale på markedet.

Likevel opplever næringslivet problemer med tilgang på gjenvunne materialer. 58 prosent av respondentene i undersøkelsen oppgir at tilgangen på gjenvunne materialer ikke er tilstrekkelig (se Figur 5). Selv om tilbudet har økt, har også etterspørselen økt betraktelig, noe som i sum fører til utfordringer knyttet til tilgang. Disse utfordringene kan deles inn i to kategorier:

- 1. Ustabilitet:** For flere typer gjenvunnet materiale er det i dag høyere etterspørsel enn tilbud. Spesielt relativt små selskaper kan få tilgangsproblemer når store selskaper eller bransjer kommer på markedet og tømmer en kilde. I tillegg er etterspørselen etter disse materialene ofte skiftende, noe som fører til hyppige prisendringer. Derfor er det vanskelig for bedrifter som ønsker en stabil produksjon å stole på spesifikke typer gjenvunnet materiale.

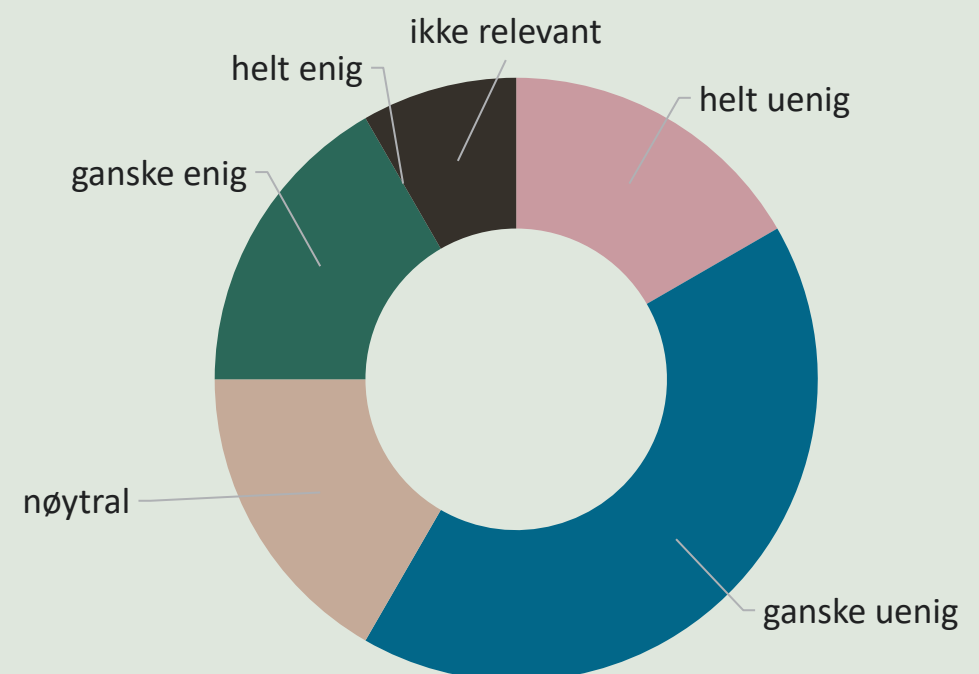
- 2. Begrenset tilgjengelighet:** For flere materialer og tilhørende bruksområder er det ikke tilstrekkelige volumer tilgjengelig i markedet per i dag. Et eksempel på dette er resirkulerte tekstilfibre, som er ettertraktet i tekstilindustrien, men tilførselen av dette materialet er lav.

På bakgrunn av disse utfordringene må produsentene i noen tilfeller finne alternative løsninger. Dette kan innebære bruk av jomfruelige materialer, eller bruk av mindre foretrukne gjenvunne materialer. Et eksempel på dette er den utbredte bruken av resirkulert PET i tekstil- og matindustrien. (Les mer om PET i Boks 1 på neste side).

Figur 5. Tilgangen på gjenvunnet materiale

Figuren viser hvorvidt respondentene er enig i følgende utsagn: 'Tilgangen på gjenvunnet materiale er tilstrekkelig.'

"Bransjer som bilindustrien er så store at de kan bare kapre en kilde og bruke den fullt ut"

- Martin Holm, produktutvikler i Letbek

Boks 1

PET og rPET

PET (Polyetylentereftalat) er mest kjent for bruk i mineralvannflasker, men materialet finnes også i mange andre typer emballasje og i tekstilindustrien som polyester.

Mange land, inkludert Norge, har etablert ordninger for innsamling og sortering av PET-flasker. Disse ordningene bidrar til å skape en relativt stabil, ren og trygg strøm av resirkulert PET (rPET), som ofte er egnet for kontakt med mat og kropp.

De positive egenskapene gjør at mange bransjer ønsker å benytte seg av rPET. I Europa blir kun 30 prosent av resirkulerte PET-flasker brukt til nye PET-flasker, 31 prosent blir til PET-brett, 13 prosent blir til annen type emballasje, og 26 prosent blir brukt i tekstilindustrien¹.

Selv om det er positivt at gjenvunnet materiale som rPET har fått bred anvendelse, er det likevel grunn til å være kritisk. EU mener for eksempel at rPET bør begrenses til kun å brukes i nye PET-flasker, og ikke i andre produkter. Hovedproblemet med å bruke rPET i andre produkter er at disse produktene ofte ikke kan gjenvinnes videre. Om rPET derimot blir brukt til å lage nye PET-flasker, vil kretsløpet lukkes og gjenvinning kan skje flere ganger. En fersk studie støtter EUs syn på dette, og viser at det europeiske markedet for PET har potensiale til å bli sirkulært, men at det stort sett i dag ikke er det¹.

Den høye etterspørselen etter rPET har presset prisene opp. I tillegg er etterspørselen varierende, noe som fører til et ustabil prisenivå. Disse dynamikkene har negativ påvirkning på andelen rPET som blir brukt til å lage nye PET-flasker.

Det er et stort behov for å øke tilgjengeligheten av flere og andre gjenvunnede materialstrømmer for å møte etterspørselen fra ulike bransjer. Dette kan redusere presset på rPET-markedet og føre til at mer rPET blir brukt til nye PET-flasker.

"Markedet for rPET fungerer for godt. Dersom lekkasjen til tekstiler og PET-brett reduseres, vil effekten sannsynligvis være at rPET blir billigere. Dette ville med høy sannsynlighet gi ringvirkningen at en større andel rPET blir værende i flaske-loopen"

- Tom Erik Mikkelsen, Salgssjef Plast i Norsk Gjenvinning

1) Systemiq (2023) Circularity of PET/Polyester Packaging and Textiles in Europe, www.systemiq.earth/resource-category/circularity-pet/

Gjenvunnede materialer kan ha kvalitetsulempere sammenliknet med jomfruelige materialer

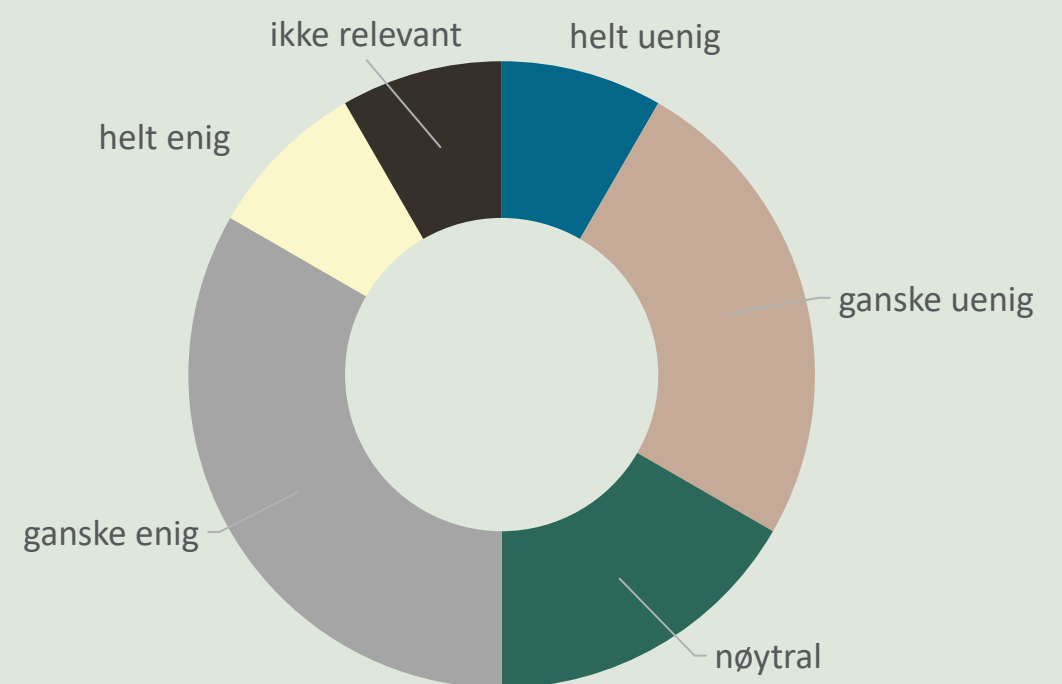
Kvalitet blir oppgitt som en viktig prioritet av alle bedriftene vi har vært i dialog med. Produsentene har gitt uttrykk for at de ikke ønsker å produsere varer av lavere kvalitet. Dersom typen gjenvunnet materiale som brukes har kvalitetsulempere sammenliknet med jomfruelige materialer er dette en tungtveiende faktor.

Kvalitetsutfordringene knyttet til gjenvunnet materiale kan deles inn i tre kategorier:

- 1. Funksjon:** Materialer kan, for eksempel, miste noe av sin styrke når det gjenvinnes.
- 2. Farge:** Spesifikke fargekrav kan være vanskelig å oppfylle med gjenvunnet materiale.
- 3. Sikkerhet:** Gjenvunnede materialer kan være forurenset og derfor ikke godt egnet for enkelte bruksområder, som for eksempel kontakt med mat.

Resultatene fra spørreskjemaet viser varierende oppfatninger om kvalitet på gjenvunnet materiale (se Figur 6). Noen selskaper oppgir at de tilgjengelige materialene oppfyller deres kvalitetskrav, men omtrent like mange oppgir at kvalitetskravene ikke blir møtt. Disse forskjellene skyldes sannsynligvis at bedriftene opererer i ulike bransjer og benytter ulike materialtyper.

Figur 6. Kvalitet av tilgjengelige gjenvunnede materialer
Figuren viser hvorvidt respondentene er enige i følgende utsagn: 'tilgjengelige gjenvunnede materialer møter våre kvalitetskrav'

Kvalitetsutfordringene knyttet til gjenvunnet materiale omhandler gjerne funksjon, farge og sikkerhet

Funksjon

Visse materialer kan miste noen av sine ønskede funksjonelle egenskaper når de blir gjenvunnet, spesielt ved mekanisk gjenvinning (som er normen per i dag). Spesifikke typer gjenvunnet plast kan for eksempel bli svakere. Det kan betyr at produkter laget med dette slites ut raskere og får kortere levetid.

Gjenvunnede tekstilfibre kan bli for korte til å spinnes til nye garn igjen. I tillegg kan gjenvunnet tekstil ha stor variasjon i fiberlengde som også gjør det vanskelig å bruke materialet på nytt. Tekstilfibre av lav kvalitet brukes ikke til nye stoffer, men blir isteden gjenbrukt til materiale med lavere verdi, som for eksempel i byggematerialer, bilkomponenter og isolasjonsmaterialer.

Når slike problemer oppstår velger produsenter ofte å bruke delvis gjenvunnet materiale og delvis jomfruelig materiale. I noen tilfeller ekskluderes gjenvunnet materiale fullstendig.

Farge

Spesifikke fargekrav utgjør en betydelig utfordring, spesielt når det gjelder gjenvunnet plast. Varestrømmen av gjenvunnet plast er langt mindre stabil enn strømmen av fossilbaserte materialer som nafta. Nafta er det oljebaserte halvfabrikatet som brukes til produksjon av jomfruelig plast.

Selv om sorteringsteknologien stadig forbedres, vil det alltid være noen variasjoner mellom ulike partier av sortert plastavfall. Dette fører til små forskjeller i ferdige produkter laget av resirkulert plast. Selv om forskjellene er små, kan de være utfordrende for visse bransjer, som for eksempel klesindustrien.

I tillegg er det betydelige prisvariasjoner mellom ulike farger. Det er for eksempel vanskeligere å produsere lyse farger av gjenvunnet plast, noe som gjerne gjør produktene dyrere enn mørkere farger.

Sikkerhet

Den tredje kvalitetsrelaterte utfordringen er sikkerhet. Dette gjelder spesielt når det handler om materialer som brukes til mat- eller kroppskontakt. For selskaper som driver med denne typen produkter er det svært viktig at materialene de bruker er trygge, og at de kan spore hvor materialstrømmene kommer fra.

Orkla Health/Jordan opplever for eksempel utfordringer med å få tak i gjenvunnet plast med høy grad av sporbarhet. Gjenvunnet plast som brukes til tannbørster kan ikke være forurenset. For slike bedrifter er sporbarhet og tett samarbeid med leverandører veldig viktig.

“Vi opplever at det er få land som har returordninger eller leverandører som kan tilby gjenvunnet plast med tilstrekkelig kontroll over kildematerialet”

- Daniel Bondeson, Produktutvikler i Orkla Health/Jordan

Rensede og godt sorterte avfallsstrømmer er helt avgjørende

Felles for disse kvalitetsutfordringene er at rensede og godt sorterte avfallsstrømmer er helt avgjørende. Skitne oljerør kan for eksempel ikke alltid gjenvinnes på grunn av sikkerhetsproblemer. Våt plast kan heller ikke alltid gjenvinnes, fordi det vil gi bobler i plasten. Rensede og godt sorterte avfallsstrømmer er et viktig grunnlag for produsenter som ønsker å arbeide med gjenvunnet materiale. Dette er en oppgave av stor betydning for avfall- og gjenvinningsbransjen, samt relaterte oppstrømsaktører.

For å lykkes med produkter laget med gjenvunnet materiale må kundene oppleve produktene som konkurransedyktige

Det er utfordrende å skape lønnsomhet i produkter med gjenvunnet materiale

Vanligvis er gjenvunnet materiale dyrere enn jomfruelig materiale. Prisforskjellen mellom gjenvunnet og jomfruelig materiale varierer blant annet med materialtype, og spesielt innen plast er det store prisforskjeller mellom ulike farger.

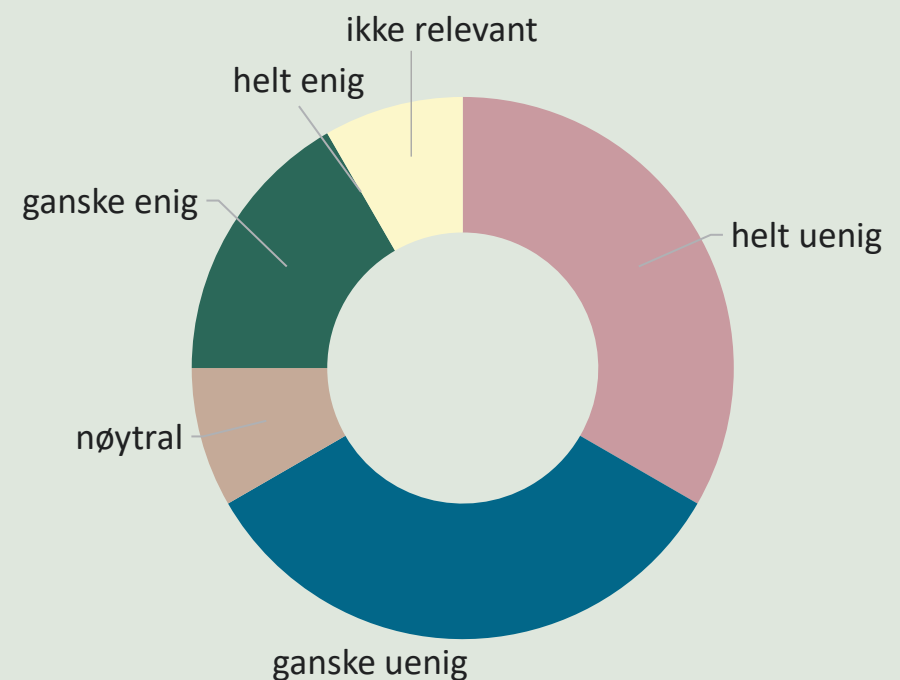
Den høyere prisen på gjenvunnet materiale skyldes i stor grad to årsaker. For det første er produksjonsprosesser for gjenvunnede materialer ofte dyrere. For det andre bidrar høy etterspørsel etter visse typer gjenvunnede materialer, som for eksempel rPET, til høyere materialpriser.

67 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen oppgir at det per i dag ikke er lønnsomt for dem å produsere varer med gjenvunnet materiale (se Figur 7).

Som vi har sett tidligere er det kun et mindretall kunder som er villig til å betale mer for produkter med gjenvunnet materiale. Hvis selskapene ønsker å nå ut til en større kundegruppe, må produktene deres være konkurransedyktige på pris.

I produktgrupper der kostnadene knyttet til materialbruk er relativt lave, kan kostnadsøkningen ved å bytte til gjenvunnet materiale i noen tilfeller være overkommelige.

For produkter der materialkostnadene derimot utgjør en stor del av de totale produksjonskostnadene, blir overgangen til gjenvunnet materiale en større utfordring.

Figur 7. Lønnsomhet

Figuren viser hvorvidt respondentene er enige i følgende utsagn: 'Prisene på gjenvunnet materiale gjør det lønnsomt å produsere produkter med gjenvunnet materiale.'

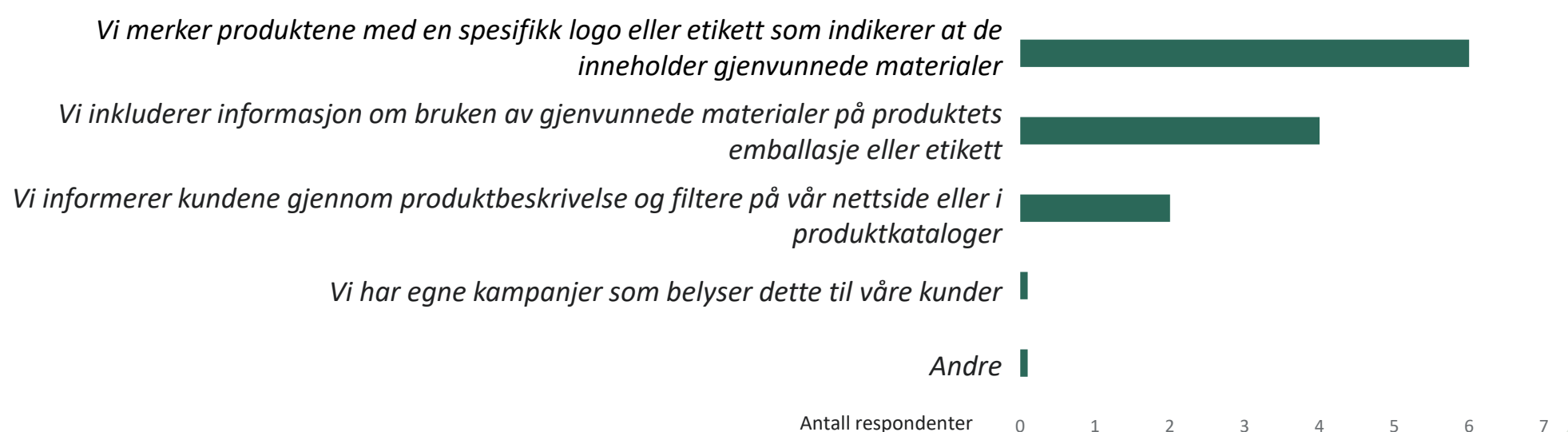
Aktiv bruk av markedsføring og kommunikasjon brukes for å fremheve bærekraftig produkter

For å skape konkurransedyktige produkter er god kommunikasjon og markedsføring viktig. Spesielt er dette avgjørende for å nå gjennom til kundegruppen som kun kjøper produkter med gjenvunnet materiale dersom disse produktene har lik pris og samme kvalitetsegenskaper som andre alternativer. Kunden må opplyses om at det tilbys produkter med gjenvunnet materiale, og dermed er at det er et mer bærekraftig valg.

Under viser Figur 8 hvordan respondentene i undersøkelsen arbeider med kommunikasjon for å fortelle kunder at deres produkter inneholder gjenvunnet materiale.

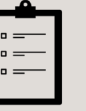
Figur 8. Kommunikasjon til kunder

Respondentene ble spurt hvordan de kommuniserer til kunder at produktene deres inneholder gjenvunnet materiale. De ble bedt om å velge alternativet som best beskriver deres nåværende praksis.

Politiske virkemidler for å øke tilbudet av produkter produsert med gjenvunnet materiale

Næringsaktører er kritiske til bidraget fra norske myndigheter, men positive til lovverk fra EU

Generelt mener respondentene i spørreundersøkelsen at de ikke får tilstrekkelig støtte fra norske myndigheter i arbeidet med å ta i bruk gjenvunnede materialer. Næringslivet står ovenfor mange utfordringer i dette arbeidet, og de ønsker mer støtte til å løse disse utfordringene.

Myndighetene kunne vedtatt regulering som styrker markedet for gjenvunnede materialer. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å redusere prisforskjellen mellom jomfruelig og gjenvunnet materiale. I dybdeintervjuene ble det foreslått en avgift på jomfruelig materiale, eller fjerning av moms på gjenvunnet materiale. I tillegg kan skjerpede krav til avfallshåndtering bidra til å øke tilbudet av gjenvunnet materiale, og dermed medvirke til å lette tilgangsutfordringene.

I samtale med selskapene kom det frem at meningene stort sett er mer nyanserte, og spesielt mer positive når det gjelder EU-lovgivning. Noen uttrykker at de synes norske politikere og myndigheter er for trege og kun venter på aksjon fra EU.

På den andre siden er det noen selskaper som er glade for at størstedelen av lovverket er på europeisk nivå. Spesielt selskaper som opererer internasjonalt, foretrekker europeiske regler fremfor et bredt sett av regler som varierer fra land til land.

92%

av respondentene i undersøkelsen opplever å ikke få tilstrekkelig med støtte fra politikere og myndigheter for å kunne øke markedstilbudet etter produkter med gjenvunnet materiale.

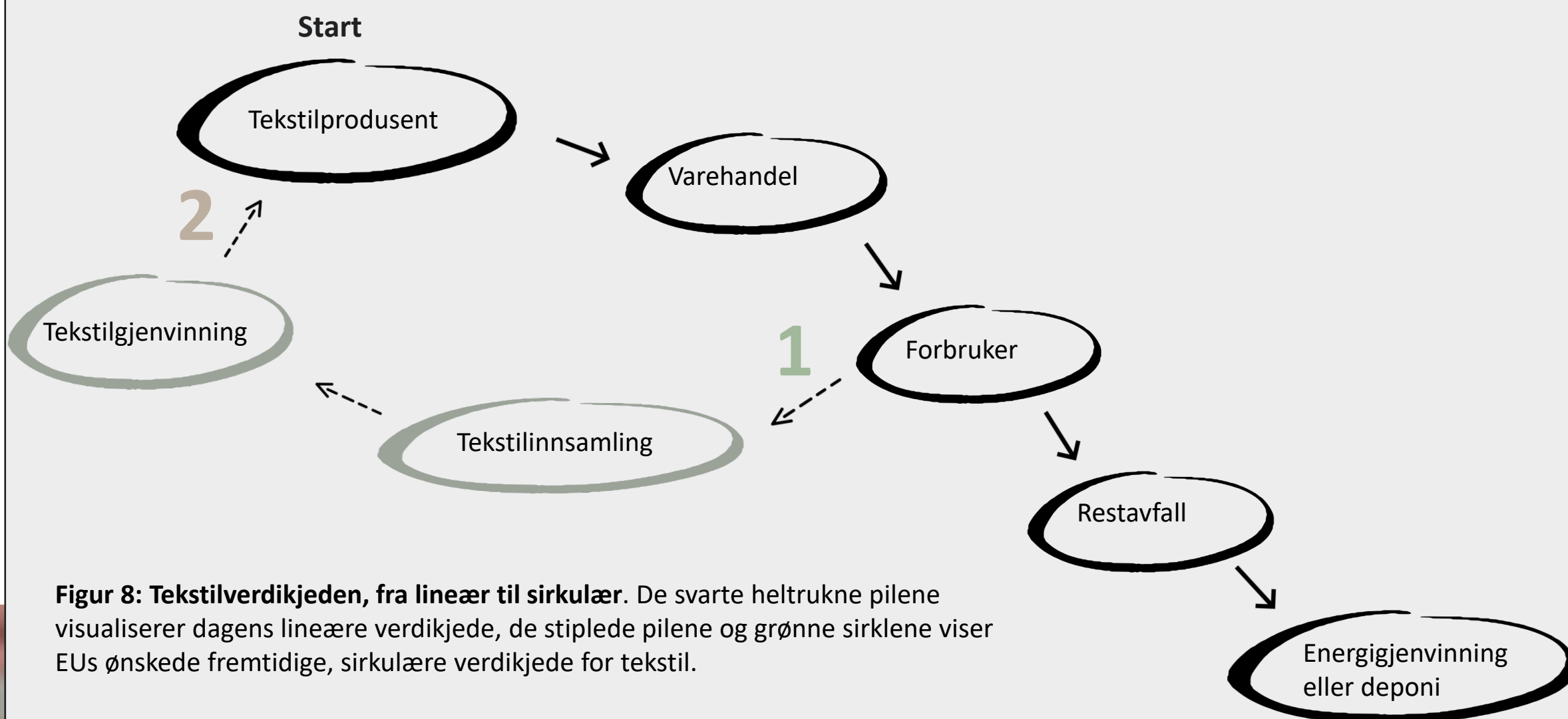
"Norske myndigheter må øke innsatsen, og følge samme tempo som EU. EU har veldig høye ambisjoner for sirkulærøkonomi, som for eksempel tekstilstrategien. Vi håper at denne strategien kan bidra til større tilgjengelighet av gjenvunnede materialer."

- Ida Oppen, Fagsjef Bærekraft og Kvalitet i Norsk Industri Designindustrien og Teko

Boks 2

Hvordan endringer i regulering og lovgivning kan bidra til skiftet fra en lineær til sirkulær verdikjede

Politikere og myndigheter spiller en viktig rolle i arbeidet med å øke tilbudet av produkter produsert med gjenvunnet materiale gjennom reguleringer og lovgivning. Særlig EU-kommisjonen har betydelig innflytelse, fordi de har myndighet over et stort marked, som også påvirker land utenfor EU. Nedenfor forklarer vi to strategier som EU implementerer for å stimulere til økt tilbud av produkter med gjenvunnet materiale. Vi bruker tekstilbransjen som et eksempel her, men mange av prinsippene er også relevante for andre bransjer og materialkategorier.

Figur 8: Tekstilverdikjeden, fra lineær til sirkulær. De svarte heltrukne pilene visualiserer dagens lineære verdikjede, de stiplede pilene og grønne sirklene viser EUs ønskede fremtidige, sirkulære verdikjede for tekstil.

1

Fra restavfall til tekstilinnsamling

Krav til avfallssortering og gjenvinning, samt standarder for produkters gjenvinnbarhet, forventes å bidra til en mer stabil og tilgjengelig tilførsel av gjenvunnede materialer. Dette vil gi produsenter økt tilgang til gjenvunnet tekstilfiber, og kan også føre til at disse fibre blir mer konkurransedyktige prismessig. Kravene om avfallssortering og separat innsamling i rammedirektivet for avfall skal bidra til økt tilgjengelighet av gjenvunnet materiale som tekstilfibre.

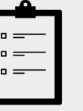
Design for gjenvinning

I tillegg til disse to strategiene, har EU stort fokus på design for gjenvinning. Kravene som skal sikre at fremtidige produkter kan gjenvinnes, vil positivt påvirke hvert trinn i verdikjeden. Mange tekstilprodukter som klær, er ofte laget av en blanding av ulike typer materialer, noe som gjør gjenvinning vanskelig på grunn av behovet for dekomponering. Spesifikke krav for å tilrettelegge for design for gjenvinning kan sikre at flere klær produseres av kun ett materiale, slik at en større andel kan gjenvinnes.

2

Skape et marked for gjenvunnede materialer

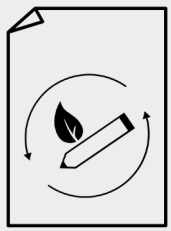
Kravene om minimum gjenvunnet innhold i produkter vil stimulere etterspørselen etter gjenvunnede materialer, og oppmuntre til investeringer i disse materialstrømmene. Dette vil bidra til å etablere et bedre marked for gjenvunnede materialer, og fremme deres bruk i ulike sektorer. Økodesign for bærekraftige produkter og strategien for bærekraftige tekstiler, er to eksempler på lovgivning som forventes til å være viktige for å skape et mer stabilt marked for gjenbrukt tekstil.

Boks 3

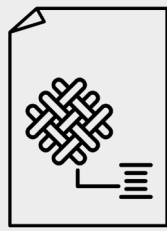
EUs kommende sirkulære lovgiving

Allerede i 2015 vedtok EU sin første "Circular Economy Action Plan". Denne ble oppdatert i 2020, og er en sentral del av EUs Grønne Giv (European Green Deal). Planen inneholder mål og tiltak for å bevege seg mot mer sirkularitet innenfor ulike områder, inkludert elektronikk, batterier, emballasje, plast, tekstiler, bygg og anlegg, mat og avfallshåndtering. EUs sirkulære lovgivning er stadig i utvikling, og under vises et utvalg av lovverk som er relevant for å stimulere til økt bruk av gjenvunnede materialer i nye produkter. En av de største utfordringene EU opplever i forbindelse med ny lovgivning er at det må fungere som en helhet og være godt koordinert på tvers.

Økodesign for bærekraftige produkter

Det oppdaterte direktivet utvider omfang og tar nå også hensyn til levetid, gjenbrukbarhet, reparasjonsevne, karbon- og miljøavtrykk, samt informasjonskrav for ulike produkter. Videre fastsetter direktivet også normer for minimum resirkulert innhold i produkter.

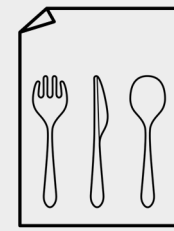
Strategi for bærekraftige sirkulære tekstiler

EUs strategi for bærekraftige tekstiler har blant annet som mål at en betydelig del av tekstilprodukter som markedsføres i EU skal være laget av resirkulerte fibre innen 2030.

Rammedirektivet for avfall

Dette direktivet fastsetter grunnleggende prinsipper for avfallshåndtering. Et hovedmål i direktivet er å øke gjenvinningsgraden for kommunalt avfall. I tillegg skal alt tekstilavfall sorteres og samles inn fra 2025.

Direktiv om engangsplast

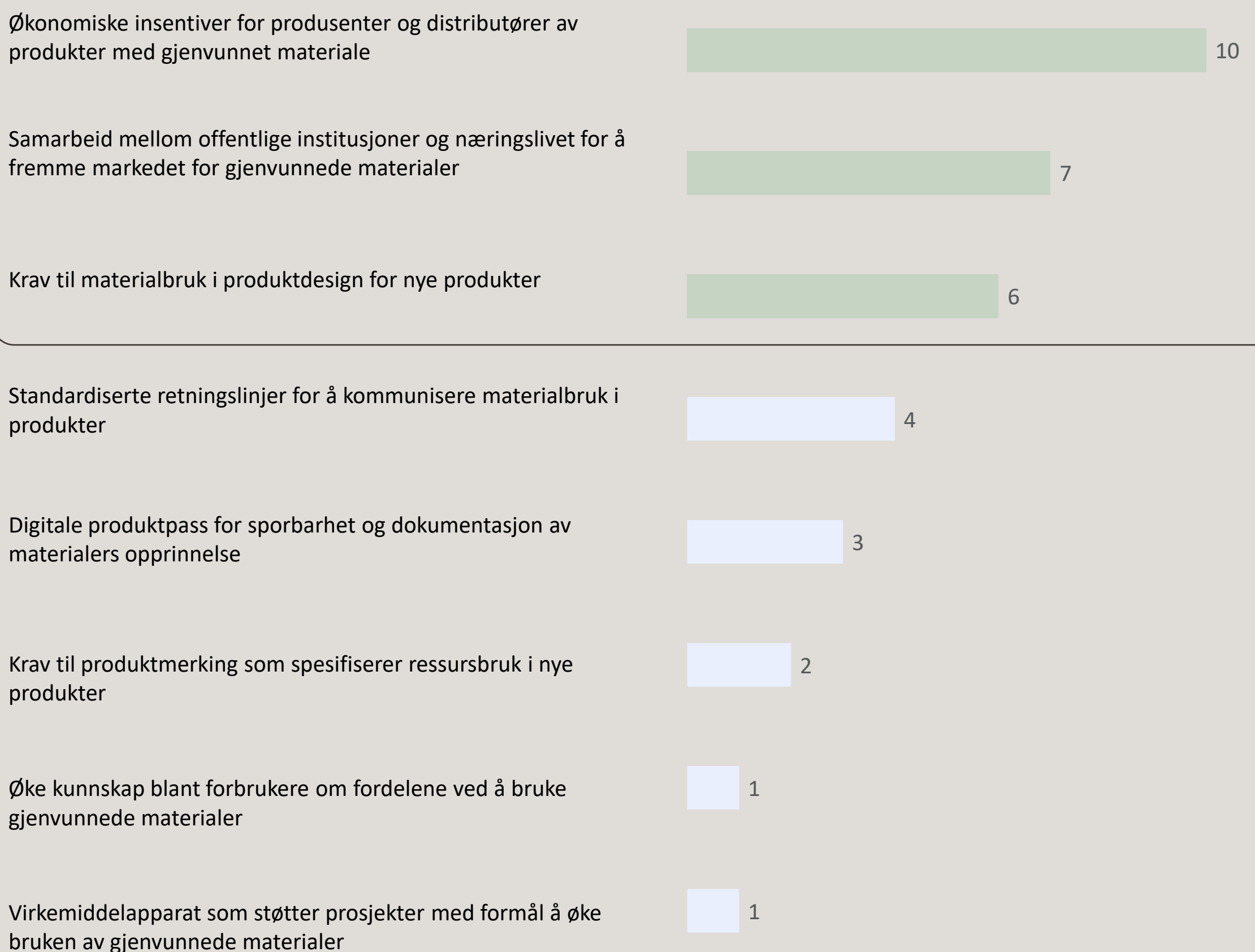
Dette direktivet forbyr og begrenser bruken av ulike engangsprodukter i plast. Det fastsetter også en obligatorisk minimum andel resirkulert innhold i PET-drikkeflasker innen 2025 på 25 prosent, og 30 prosent i alle plastflasker innen 2030.

Næringslivet etterspør flere politiske støttetiltak for bidrag til å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale

Figur 9: Prioriterte politiske støttetiltak

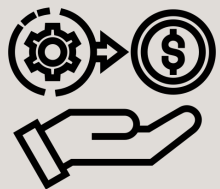
I spørreskjemaet ble deltakerne spurt om hvilke politiske støttetiltak de mente var viktigst for å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale. Det var listet opp åtte mulige tiltak, og respondentene kunne velge opptil tre alternativer. Respondentene rangerte valgene sine fra mest til minst viktig. Økonomiske insentiver for produsenter og distributører, samarbeid mellom offentlige institusjoner og næringslivet, samt krav til materialbruk ble fremhevet som de mest betydningsfulle støttetiltakene.

Det er spesielt tre politiske støttetiltak som fremheves for å øke tilbudet av produkter med gjenvunnet materiale

Økonomiske incentiver for produsenter og distributører av produkter med gjenvunnet materiale

Nesten alle respondentene i undersøkelsen mener at økonomiske incentiver for produsenter og distributører er viktigst for å kunne øke markedstilbudet av produkter produsert med gjenvunnet materiale. Som tidligere vist må næringslivet forholde seg til en kundegruppe som har begrenset villighet til å betale mer, og samtidig er de konfrontert med høyere priser for gjenvunnet materiale. Det er da vanskelig å skape lønnsomhet, og næringslivet mener at økonomiske incentiver fra myndighetene kan bidra til å løse dette problemet.

I dybdeintervjuene ble særlig to forslag til økonomiske tiltak trukket frem. En avgift på jomfruelige materialer kan gi gjenvunnet materiale sterkere konkurransekraft. Dette kan for eksempel gjøres gjennom en klimagassavgift. Videre kan redusert moms på produkter produsert med en minimumprosent gjenvunnet materiale også øke konkurransekraften til slike produkter.

Samarbeid mellom offentlige institusjoner og næringslivet for å fremme markedet for gjenvunnede materialer

Samarbeid blir ofte omtalt som et nøkkelord i overgangen til en mer sirkulær økonomi, og det er derfor ikke overraskende at dette ble fremhevet som viktig. For at en sirkulær verdikjede skal fungere effektivt må det være økonomisk lønnsomt for alle involverte parter, samtidig som lovverket må legge til rette for slike initiativer. Respondentene i undersøkelsen oppgir at de ønsker mer fokus på at næringsaktører skal samarbeide på tvers av hverandre og med offentlige institusjoner.

Et godt eksempel på et slikt tett samarbeid er Standard Norge. Denne organisasjonen involverer både offentlige og private institusjoner i arbeidsprosessen. Standarder innen produktutforming og avfallshåndtering spiller en sentral rolle i arbeidet for en mer sirkulær økonomi, og dette krever aktiv deltakelse fra både næringslivet og offentlige institusjoner.

Gjennom samarbeid kan offentlige institusjoner tilby nødvendig støtte og veiledning til næringslivet, samtidig som næringslivet kan bidra med verdifull ekspertise og innovative løsninger.

Krav til materialbruk i produktdesign for nye produkter

Å vedta minstekrav for gjenvunnet materiale i nye produkter kan bidra til økt sirkularitet på flere måter. For det første tvinger det bedrifter som til nå ikke har tatt initiativ til å bruke gjenvunnet materiale til å inkludere det i sin produksjon. For det andre gir det en bedre konkurranseposisjon til de bedriftene som allerede benytter gjenvunnede materialer. Ikke minst skaper det et marked for gjenvunnede materialer, og stimulerer leverandører til å tilby slike materialer, ettersom de vet at vareprodusenter vil ha behov for dem.

Et eksempel er EUs minstekrav om 25 prosent gjenvunnet plast i PET-flasker fra 2025. EU har også annonsert at det vil komme flere slike krav for andre materialer og produktkategorier.

Noen næringsaktører er imidlertid bekymret for at fokuset ligger for mye på å skape etterspørsel og for lite på å tilby tilstrekkelig mengde gjenvunnede materialer. De frykter at de snart blir pålagt å bruke gjenvunnede materialer uten at det finnes et tilstrekkelig tilbud av slike materialer. Fra politisk side må det legges til rette for et balansert marked.

Konklusjon og veien videre

Tilbudet av produkter produsert med gjenvunnet materiale er i stadig utvikling, men er fremdeles relativt begrenset. Selv om kundene verdsetter produkter som inneholder gjenvunnede materialer, viser de liten vilje til å betale mer for dem. I tillegg står næringsaktører overfor betydelige utfordringer knyttet til tilgang, kvalitet og lønnsomhet ved bruk av gjenvunnede materialer i sin vareproduksjon.

For å løse disse utfordringene kreves det en helhetlig tilnærming hvor næringslivet må ta initiativ og gjøre en innsats, men dette alene vil ikke være tilstrekkelig.

For å få en vesentlig økning av produkter produsert med gjenvunnet materiale, er det avgjørende å implementere flere og mer omfattende politiske tiltak.

Ved å innføre strengere krav til avfallssortering, separat innsamling og design for gjenvinning kan tilgangen på, og sporbarheten av, gjenvunnede materialer økes. Disse tiltakene kan også føre til bedre sorterte og rensede avfallsstrømmer, som igjen kan bidra til å løse kvalitetsutfordringer knyttet til materialenes funksjon, farge og sikkerhet. Videre kan økonomiske insentiver gjøre det mer lønnsomt å benytte gjenvunnede materialer, ved å redusere prisforskjellen mellom gjenvunnede og jomfruelige materialer.

EU spiller en sentral rolle i denne sammenhengen. Likevel bør det diskuteres hvilke tiltak som bør implementeres på nasjonalt nivå i Norge, og hva som bør håndteres på Europeisk nivå. Videre er et sentralt spørsmål om vi bør fokusere på reguleringer og standarder slik som EU hovedsakelig vektlegger i dag, eller om økonomiske virkemidler er veien å gå for å stimulere til økt bruk av gjenvunnede materialer.

Norske politikere bør engasjere seg i slike spørsmål, og ta stilling til dem med omhu.

Appendiks

Grunnleggende fakta om gjenvinning etter materialtype

Rapporten har i hovedsak fokusert på de materialene som er relativt vanskelige å gjenvinne

Det finnes et sett med materialstrømmer som allerede er forholdsvis sirkulære, som for eksempel metall, glass, papir, papp og kartong. Disse materialene har vært gjenvunnet i lang tid på grunn av god lønnsomhet, og de oppnår relativt høye materialgjenvinningsgrader.

På den andre siden har vi materialstrømmer som i dag er mer lineære, som tekstil, plast og treavfall. Disse materialene er mer krevende å gjenvinne på grunn av materialenes kvalitetstap og begrenset lønnsomhet ved gjenbruk. Den største utfordringen ligger i hvordan vi kan øke materialgjenvinningsgraden for disse materialene. Vår rapport er i stor grad dedikert til å belyse materialer som i dag er relativt lineære.

Tabellen under viser materialgjenvinningsgrad, klimafordel med gjenvinning, økonomisk lønnsomhet, og bruk av gjenvunnet materiale for materialtypene metall, glass, papir, papp og kartong, treavfall, tekstil og plast. Merk at tekstil og plast har høye gjenvinningsgrader ifølge statistikk fra SSB. Disse tallene er så høye, fordi de inkluderer tilfeller der materialet blir utsatt for det vi kaller "downcycling". For eksempel blir tekstil materialgjenvunnet til isolasjon og byggematerialer. Disse produktene kan ofte ikke gjenvinnes på nytt og ender derfor opp med å gå til energigjenvinning eller deponi.

	Material- gjenvinningsgrad**	Klimafordel med gjenvinning (mot primærproduksjon)	Økonomisk lønnsomhet	Bruk av gjenvunnet materiale
 Metall	99%	Stål: -87%* Aluminium: -96%*	God	Ingen begrensning i bruksområde, og stort sett ingen kvalitetstap. Typisk er skrap 15-25 prosent av materialinngang ved produksjon av ny metall
 Glass	79%	-41%*	God	Blant annet nytt glass, tilslag i betong og fiberglass isolasjon
 Papir, papp og kartong	91%	-37%*	God	Nytt papir, papp og kartong. Fibere blir kortere, og dermed oppstår et betydelig kvalitetstap
 Treavfall	27%		Middels	Blant annet sponplater og deler i møbler, betydelig kvalitetstap
 Tekstil	75%		Dårlig	Stort sett tekstiler med lavere verdi, for eksempel isolasjon og byggematerialer. Betydelig kvalitetstap på grunn av kortere fiber
 Plast	61%	-37%*	Dårlig	Stort potensiale for gjenvinning, men høyt antall ulike plasttyper gjør det vanskelig å sortere og gjenvinne

Tabell 1. Grunnleggende fakta om gjenvinning etter materiale

*Nordon (2015) Climate benefits of material recycling in Denmark, Norway and Sweden

**SSB (2021) Avfallsregnskap for Norge, etter behandlingsmåte og materialtype

Pioneering circularity

For spørsmål knyttet til rapporten, ta kontakt med REvise AS

kontakt@revise.no

www.revise.no